

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА АМАЛГА ОШИРИЛАЁТГАН ИСЛОҲОТЛАР

Мухаммедов Шавкат Маджитович

Бухоро давлат педагогика институти

<https://www.doi.org/10.5281/zenodo.8268209>

ARTICLE INFO

Received: 14th August 2023

Accepted: 20th August 2023

Online: 21th August 2023

KEY WORDS

Таълим, тарбия, педагогика, педагогик фаолият, эҳтиёж, модернизация, умумий ўрта таълим, мактабгача таълим, инновация, технология.

ABSTRACT

Бугунги кунда мамлакатимизда туб ислоҳотлар амалга оширилиб, давлат бошқарувини тубдан янгилаш, ижтимоий соҳа ва иқтисодиёт тармоқларини модернизациялаш борасида кенг қўламли янгиланиш ва ташаббуслар бошланди. Уларни ҳаётга тўлиқ жорий этиш ижтимоий тараққиёт масъулиятини ўз зиммасига оладиган ватанпарвар, мустақил қарор қабул қилиш қобилиятига эга бўлган иқтидорли ва истиқболли, малакали ва рақобатбардош профессионал кадрларга жуда катта эҳтиёжни вужудга келтирди. Бу эҳтиёж, биринчи навбатда, жамиятнинг таълим соҳасида туб ислоҳотлар бошланишига туртки бўлди.

Мамлакатимизда сўнги йилларда туб ислоҳотлар амалга оширилиб, давлат бошқарувини тубдан янгилаш, ижтимоий соҳа ва иқтисодиёт тармоқларини модернизациялаш борасида кенг қўламли янгиланиш ва ташаббуслар бошланди. Уларни ҳаётга тўлиқ жорий этиш ижтимоий тараққиёт масъулиятини ўз зиммасига оладиган ватанпарвар, мустақил қарор қабул қилиш қобилиятига эга бўлган иқтидорли ва истиқболли, малакали ва рақобатбардош профессионал кадрларга жуда катта эҳтиёжни вужудга келтирди. Бу эҳтиёж, биринчи навбатда, жамиятнинг таълим соҳасида туб ислоҳотлар бошланишига туртки бўлди.

Маълумки, педагогика фани ва амалиёти ўртасидаги ўзаро муносабатлар, уларнинг бир-бирига боғлиқлиги педагогиканинг энг умумий муаммоларидан биридир. Бу муаммоларнинг қай тарзда ҳал этилиши педагогика фанининг ривожланиши, педагогик инновацияларнинг сифати ва маърифий соҳани модернизациялаш борасидаги ютуқларга, умуман олганда, яхлит маърифий тизимнинг самарадорлигига боғлиқ бўлади. Гап назария ва амалиёт бирлиги ҳақида кетмоқдаки, педагогика фани – педагогик билимлар тизими, педагогик амалиёт – педагогик фаолият сифатида талқин этилади. Педагогик фаолиятнинг бир неча турлари фарқланади:

1) амалий педагогик фаолият;

- 2) маъмурий педагогик фаолият;
- 3) илмий педагогик фаолият;
- 4) педагогика фани натижаларини амалиётга ўтказиш фаолияти.

Назария ва амалиёт бирлигида *педагогика фанининг ҳолати* икки тарафламалик (иккиланиш) хусусиятига эга: бир томондан, педагогик ва илмий фаолият педагогиканинг тенг ҳуқуқли, ёнма-ён жойлашган тури сифатида намоён бўлса, иккинчи томондан – илмий билиш педагогик фаолият тизимига киритилади ва унинг амалий, маъмурий каби турларидан бири сифатида тан олинади. Демак, амалий ва илмий педагогик фаолият бирлиги объектив мавжуддир.

Шу нуқтаи назардан, илмий педагогик фаолиятнинг объекти – бу амалий педагогик фаолият тизими сифатида талқин этиладиган *маърифат* (таълим ва тарбия орқали баркамол шахсни шакллантириш) соҳаси ҳисобланади. Амалий педагогик фаолиятнинг мақсади ва натижаси – ўқимишли ва тарбияланган шахсни шакллантириш. Педагогика фанининг натижаси эса *педагогик билимлар*, яъни педагогик фаолият қонунлари, тамойиллари ва қоидалари ҳисобланади. Демак, *педагогика назарияси* – бу аслида педагогик амалиёт назарияси, аниқроғи, амалий педагогик фаолият назариясидир.

Жамиятда амалий педагогик фаолият тизимининг ривожланиш, ўзгариш суръатига сабаб бўладиган омиллар муҳим аҳамият касб этади. Бу омиллар сирасига қуйидагиларни киритиш мумкин:

- 1) жамиятнинг ривожланиш тенденциялари, ундаги ҳаётий шароитлар ва мафқуравий мўлжалларнинг ўзгариши;
- 2) маърифий жараённинг мақсади ва натижаси ўртасидаги тафовутлар (таълим-тарбия мақсадлари ўзгариб, педагогик тизим эскича қолганида, яъни фаолият натижалари мақсадларга мос келмаслиги туфайли пайдо бўлади);
- 3) ички омил – педагогика назарияси, аниқроғи, маърифий соҳасидаги назарий фаолият ривожининг мантиғи.

Ўзбекистон Республикасида мустақиллик йилларида юқорида келтирилган учта омил таъсирида амалий педагогик фаолият мазмуни, шу асосда педагогика назарияси ҳам туб ўзгаришларни бошдан кечирди. Хусусан, таълим ва тарбия *мақсадлари ўзгарди, маърифий (таълим)технологиялар* вужудга келди. Бироқ, охириги ўн йилликларда, бошқа соҳалар каби маърифий соҳада ҳам вужудга келган турли-туман муаммолар мажмуи педагогиканинг илдам ривожланишига тўсқинлик қилиб, унинг инқирозли ҳолатни бошдан кечиришига олиб келди.

Сўнгги йилларда Президент Шавкат Мирзиёев раҳбарлигида мамлакатда туб ислохотлар амалга оширилиб, давлат бошқарувини тубдан янгилаш, ижтимоий соҳа ва иқтисодий тармоқларини модернизациялаш борасида кенг кўламли янгиланиш ва ташаббуслар бошланди. Уларни ҳаётга тўлиқ жорий этиш ижтимоий тараққиёт масъулиятини ўз зиммасига оладиган ватанпарвар, мустақил қарор қабул қилиш қобилиятига эга бўлган иқтидорли ва истиқболли, малакали ва рақобатбардош профессионал кадрларга жуда катта эҳтиёжни вужудга келтирди. Бу эҳтиёж, биринчи навбатда, жамиятнинг маърифий соҳасида туб ислохотлар бошланишига туртки бўлди.

Қайта тайёрлаш ва малака ошириш курсларида ўқиш якунлари бўйича аттестациядан такроран ўтмаган ёки асосий иш жойи бўйича белгиланган муддатда қайта тайёрлаш ва малака ошириш курсларидан такроран ўтмаган тақдирда, ушбу ходимлар билан тузилган меҳнат шартномасининг амал қилиш муддатидан ҳамда бўш турган педагог лавозимини эгаллаш танлови даврининг тугаган муддатидан қатъи назар, меҳнат шартномаси белгиланган тартибда икки ой мобайнида бекор қилинади. Бунда улар ўз педагогик фаолиятини бошқа таълим муассасаларида (олий таълим муассасаларидан ташқари) давом эттириши ёхуд бошқа ташкилотларда ишлаши ҳамда ўзининг касбий малакасини мустақил равишда ошириши мумкин.

Таъкидлаш жоизки, мамлакатимизда нафақат маърифий, балки бошқа соҳаларда ҳам амалга оширилаётган туб ислохотлар, янгиланишлар айнан ўқитувчи шахси, унинг касбий педагогик тайёргарлик даражасига бевосита боғлиқдир.

References:

1. Мухаммедов Ш. М., Ш.М.Мирзаев / Тупроқ кимёвий таркибининг гидродинамик ва физик хоссаларига боғлиқлигининг тадқиқи / “Композицион материаллар” журнали. Тошкент. 2012 й. № 1. – 66-68 б.
2. Мухаммедов Ш. М., Б.Х.Ражабов / Бухоро вилояти тупроқларининг кимёвий ва физик хоссалари таҳлили / “Бухоро давлат университети илмий ахборотлари” журнали. Бухоро. 2012 й. № 1 (45) – 22-25 б.
3. Мухаммедов Ш. М., Х. Р. Тошов, З.М.Анварова / Фанлараро интеграция – таълим самарадорлигини ошириш омили / “Педагогик маҳорат” журнали. Бухоро. 2014 й. №1. – 81-84 б.
4. Мухаммедов Ш. М., Б.Р.Адизов / Ўрта махсус касб-хунар таълими тизими педагог кадрлари касбий компетентлигини оширишда инновацион фаолият / Республика илмий-амалий конференциянинг материаллар тўплами. Нукус. 2015 й. – 11-15 б.
5. Мухаммедов Ш. М., И.И.Рахматов И.И. Жўраев / Умумкасбий ва ихтисослик фанлари бўйича электрон дарсликлар яратишнинг назарий асослари / Республика илмий-амалий конференциянинг материаллар тўплами. Нукус. 2015 й. – 11-15 б.
6. Мухаммедов Ш. М., И.И. Рахматов / Организация самостоятельной работы по дисциплине “Материаловедение ”при кредитно –модульной системе / Pedagogical sciences and teaching methods: a collection scientific works of the International scientific conference (14-15 June, 2021) - Copenhagen: 2021. Part 1 – 115-119 p.
7. Muxammedov Sh.M. / Organization of independent work on the subject "material designing" in the field of technological education in the credit-module system / “Journal of Contemporary Issues in Business and Government.(Web of science). 2021, Volume 27, Issue 4, Pages 144-154 10.47750/cibg.2021.27.04.016
8. Мухаммедов Ш. М. / Кредит-модуль тизимида мустақил ишларни ташкил этишни такомиллаштириш (материалшунослик фани мисолида) / “Жамият ва инновациялар” журнали. Тошкент. 2021 й (7). –25-34 б.
9. Мухаммедов Ш. М. / Жаҳоннинг ривожланган давлатларида ўқитишнинг кредит-модуль тизимини қўлланилиши, унда мустақил таълимнингилмий-методик аҳамияти

/ Илм-фан ва таълимнинг ривожланиш истиқболлари мавзусидаги 24-илмий конференция тўплами. 2022 йил 24 март. – 53-57 б.

10. Мухаммедов Ш. М. / Методология совершенствования программы материаловедения на основе кредитно-модульной системы / International Congress on Multidisciplinary Studies in Education and Applied Sciences. Bilbao, Spain. March 27th 2022 conferencezone.org. P.198-201

11. Muxammedov Sh.M. / Improved model of preparation of students for professional activities on the basis of credit-module system / International Scientific and Practical conference "Topical Issues of Science" Part 4, 10.04.2022. P. 438-442

12. Мухаммедов Ш. М. / Кредит-модуль тизимида ўқув жараёнини ташкил этишда қўлланиладиган инновацион методлар (Технология фани мисолида) / Илм-фан тараққиётида замонавий методларнинг қўлланиши номли Республика илмий-амалий онлайн конференцияси тўплами. Тошкент. 2022 й. 22-(04) сон. – 222-226 б.